

Nr 239.

Av herr **Sundberg, Carl, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om virkesmätning, m. m.

I proposition nr 95 har Kungl. Maj:ts förelagt riksdagen förslag till lag om virkesmätning.

Denna nya lag, som är avsedd att gälla hela landet, skall ersätta dels 1935 års lag om virkesmätning samt dels 1943 års lag om mätning av ved och annat virke, vilken är av provisorisk natur och vars giltighetstid utgår den 1 juli 1947. Sistnämnda lag är en fullmaktslag som genom särskilda kungörelser den 15 oktober och 31 december 1943 i vissa delar bringats i tillämpning. Sålunda har föreskrivits, att mätning av samtliga virkessortiment av betydelse skall, där mätningen är avsedd att ligga till grund för vederlag för virket, utföras enligt av skogsstyrelsen utfärdade mätningsregler. Sådana ha även av skogsstyrelsen utfärdats. Vidare har i sagda kungörelser stadgats, att mätning av köpvirke skall, i den mån part så fordrar, utföras av mätare, som auktoriserats enligt lagen. Samtliga i landet verksamma mätningsföreningar, till antalet 10, ha av Konungen auktoriserats som mätningsförrättare enligt 1943 års lag. Den av dessa föreningar verkställda mätningen har emellertid till alldeles övervägande del haft karaktär av frivilligt överenskommen mätning. Auktoriserad mätning i lagens bemärkelse har blott förekommit i mer avsevärd omfattning i fråga om brännved.

Den föreslagna nya lagen, som i huvudsak är byggd på ett av skogsstyrelsen uppgjort förslag, är avsedd att bliva av permanent natur. Den är emellertid i likhet med 1935 och 1943 års lagar konstruerad såsom en fullmaktslag. Den skall sålunda träda i tillämpning, helt eller delvis, först efter Konungens förordnande. Enligt departementschefens i motiven gjorda uttalande skall sådant förordnande meddelas, om det vid verkställd utredning framgår, att på frivillighetens väg erforderliga förbättringar på virkesmätningens område ej kunna ernås. Lagen är sålunda avsedd att utgöra ett latent tvång i syfte att framdriva en frivillig organisation av mätningsverksamheten enligt grunder, som av vederbörande myndighet, i detta fall skogsstyrelsen, anses kunna godtagas. Ernås ej genom parternas frivilliga åtgöranden sådan organisation av mätningen, skall lagen genom förordnande sättas i kraft. Mätningen blir då organiserad enligt lagens föreskrifter. Lagens reella innebörd är sålunda, att mätningen i huvudsak skall vara ordnad enligt de av lagen angivna riktlinjerna. Sker

detta ej på frivillighetens väg genom parternas egna åtgöranden, åvägbringas det genom lagens tvång efter förordnande.

Man är av denna anledning berättigad att bedöma lagens verkningar för det praktiska skogsbruket helt efter dess föreskrifter om mätningens organisering efter utfärdat förordnande. Det må då först framhållas, att lagen är avsedd att gälla endast för köpvirke eller för virke, som ägare av förädlingsföretag avverkat å inköpt avverkningsrätt för förädling i egen rörelse. För virke av dessa båda kategorier gälla bestämmelser på två olika plan. Det ena av dessa avser själva mättningsreglerna, d. v. s. reglerna för virkets kvantitativa uppskattning och kvalitativa bedömning vid mätningen. Det andra avser den yttre organisationen av mättningsverksamheten.

Beträffande mättningsreglerna föreskriver lagen, att dessa skola vara meddelade av Konungen eller skogsstyrelsen. Här må nu framhållas, att skogsstyrelsen redan med stöd av 1943 års provisoriska lag utfärdat mättningsbestämmelser för flertalet i handeln förekommande virkessortiment. Beträffande standardsortimenten å de nord- och mellansvenska vattendragen överensstämja dessa mättningsbestämmelser med vederhörande virkesmättningsföreningars tumningsinstruktioner. Avsikten lär väl vara att, om den nya lagen antages, förordnande omedelbart skall utfärdas om att dessa mättningsregler skola fortsätta att gälla.

Beträffande mätningens organisation föreskriver lagen, att, sedan förordnande utfärdats, mätningen monopoliseras för i förordnandet angivna virkesslag och sålunda endast får utföras av organ, som auktoriserats av Konungen eller skogsstyrelsen eller av Konungen tillsatt virkesmättningsnämnd. Auktorisation kan endast meddelas en på visst sätt organiserad virkesmättningsförening eller annan liknande sammanslutning. Avsikten torde vara, att de nu förefintliga 10 virkesmättningsföreningarna, vilka erhållit auktorisation redan efter 1943 års lag, skola auktoriseras även jämlikt den nya lagen. Av departementschefens uttalanden i motiven kan utläsas, att mättningsmonopol icke eftersträvas, men att införande av sådant får tagas under omprövning därest välordnade mättningsförhållanden genom opartiska mättningsorgan icke åvägbringas genom frivilliga överenskommelser mellan parterna.

Mot dessa riktlinjer för mättningsverksamhetens normering kunna enligt vår mening i vissa delar vägande erinringar göras. Dessa gälla dock icke vad propositionen föreslår om fastställande genom myndighet av standardiserade mättningsregler för de i handeln vanligast förekommande virkessortimenten. Reda och ordning inom virkeshandeln kräva, att mättnings- och kvalitetsbestämmelserna för de skilda virkeslagen äro i möjligaste mån enhetliga och fasta. De böra ej fluktuera med skiftande konjunktioner. Prisbildningen bör finna sitt uttryck i växlande priser per kubikenhet å de olika sortimenten men icke i rubbningar i kvalitetsbestämmelserna. Detta är nödvändigt redan ur skogsvårdssynpunkt. Det kvalitativt högvärdiga virket bör alltid betalas bättre

än det sämre. Om så ej sker, gå skogsvårdarens ansträngningar till spillo. Lagförslagets bestämmelser om genom myndighet standardiserade mättningsregler för köpvirket böra därför genomföras.

Förslagets bestämmelser om mättningsarbetets organisation äro däremot icke i alla delar lämpliga. Departementschefen har själv i lagens motiv framhållit, att förhållandena på virkeshandelns område äro så växlande i landets skilda delar, att det är svårt att föreskriva enhetliga former för mättningsverksamheten. Han rekommenderar därför en viss smidighet och försiktighet i lagtillämpningen. Vi vilja för vår del framhålla, att dessa olikheter i skogsbrukets hela struktur och virkestransporternas och rundvirkeshandelns organisation äro så utomordentligt stora i olika landsdelar, att vi finna det olyckligt att genom lagstiftning framdriva ett ensartat mättningsväsende för hela landet.

Inom de delar av landet, för vilka 1935 års lag om virkesmätning tillkom samt fortfarande gäller, äro virkestransporterna till övervägande delen koncentrerade till flottlederna. Visserligen sker transport av massaved i vissa delar av berörda områden i rätt stor omfattning per järnväg eller bil, men flottningen är dock det ojämförligt mest använda transportmedlet. Virket utfraktas på vintern till avläggren vid flottlederna och är där tillgängligt i samlade partier för inmätning, som med största fördel kan utföras av ett enhetligt organ. Att mätningen av köpvirket i dessa landsdelar överlämnas åt mättningsföreningar är en riktig och naturlig rationaliseringsåtgärd, som förbilligar arbetet. Så sker nu, och så bör även i fortsättningen vara förhållandet. Lagstiftningen bör stödja en sådan utveckling. Då vi, enligt vad här i fortsättningen utvecklas, äro av den meningen, att inom södra Sverige motsvarande förutsättningar saknas för en centraliserad virkesmätning och att man där icke bör med lagstiftningens hjälp söka framdriva en sådan, hade det varit en till synes nära till hands liggande lösning av denna lagfråga, att man låtit 1943 års lag upphöra att gälla den 1 juli 1947 och därefter för de mellersta och norra landsdelarna fallit tillbaka på 1935 års lag, vilken icke är av provisorisk natur och vilken redan under tiden före tillkomsten av 1943 års lag visat sig äga förmåga att på frivillighetens väg framdriva allmän mätning av köpvirke genom på tillfredsställande sätt organiserade mättningsföreningar. Emellertid kan en sådan lösning ej heller förordas. Den nu föreslagna nya lagen har nämligen i andra hänseenden vissa betydande företräden framför 1935 års lag. Den nya lagens bestämmelser om kontrollnämnd innebära en avgjord förbättring, som bör genomföras. Likaså äro den nya lagens föreskrifter om tillsättandet och organisationen av virkesmättningsnämnd, om sådan skulle behöva träda i funktion, avgjord bättre än motsvarande föreskrifter i 1935 års lag. Slutligen inrymmer den nya lagen även möjlighet att genom förordnande skapa förutsättningar för fastställande av standardiserade mättningsregler. Enligt vad vi här tidigare framhållit, anse vi detta vara till gagn.

Av dessa anledningar finna vi ändamålsenligt, att den nya lagen — dock

endast beträffande köpvirke — gives gällande kraft beträffande de delar av landet, för vilka 1935 års lag tidigare varit gällande.

För övriga delar av landet, d. v. s. väsentligen södra Sverige, finna vi det däremot vara olämpligt att söka med lagstiftningens hjälp framdriva en centraliserad mätning under mer eller mindre latent hot om mätningsmonopol för auktoriserad mätningsförening. Till motiverande av denna vår uppfattning få vi anföra:

I de södra landsdelarna ha förädlingsverksamheten, virkestransporterna samt virkeshandeln i sin helhet organiserats på ett helt annat sätt än i de mellersta och norra landsdelarna. Om man undantar massaveden, är konsumtionen uppdelad på ett utomordentligt stort antal förädlingsverk, industrier och andra köpare, som äro utspridda över hela landsdelen. Sågtimret går övervägande till småsågar, som finnas i alla orter. I flertalet skogssocknar finnas ett flertal klingsågverk, som uppträda som virkesköpare. Härutöver handlas med specialsortiment av allehanda slag. Vi vilja erinra om att skogsstyrelsen utfärdat mätningsbestämmelser för cirka 25 sådana specialsortiment. Dessutom finnas många, för vilka mätningsregler icke utfärdats. Härtill kommer, att husbehovsförbrukningen både på landsbygden och i tätorterna spelar mycket större roll i de södra landsdelarna än i de norra. Byggnadsvirke konsumeras så att säga direkt från skogen i icke ringa omfattning. I utomordentligt många fall sker transporten av sålt virke direkt från skogen till köparens fabrik eller lagerplats. Partierna äro ofta var för sig små, kanske blott några tiotal kubikmeter från varje säljare.

Av synnerlig vikt vid bedömandet av denna praktiska fråga är även, att leveransen av virket, i de fall då detta ej av säljaren köres fram direkt till köparens förädlingsverk, i de allra flesta fall sker vid bilväg i skogen. Virket köres av säljaren med häst ur skogen till närmaste med lastbil framkomliga väg samt mottages där av köparen. Härav följer, att mätningen äger rum vid vägkanten efter praktiskt taget alla genom skog löpande bilvägar i södra Sverige. Mätningplatserna äro oändligt många och uttänjda, och de på varje plats inmätta partierna regelmässigt små.

Alla dessa förhållanden samverka därtill, att en mätning genom centraliserat organ, detta må vara aldrig så väl organiserat, måste bli tidsödande och dyrbart. Förrättningsmännens resor bli långa i förhållande till de på varje plats till mätning förefintliga virkespartierna. Mycken spilltid måste uppstå. Köpare och säljare ha däremot sin personal på platsen och kunna mäta utan resekostnad eller med ringa sådan. Det måste även befaras, att det med nuvarande starka brist på arbetskraft på landsbygden skall möta svårigheter att överhuvud taget kunna uppbringa folk till den tidsödande centraliserade mätningen. Det har i propositionens motivering sagts, att man i vissa fall skulle kunna bemästra dessa svårigheter genom att låta köparens eller i vissa fall säljarens eget folk temporärt förordnas till funktionärer hos den centrala mät-

ningsföreningen och i dennas namn utföra mätningen åt sina resp. husbönder. Den praktiska nyttan av en sådan åtgärd, som synes ha karaktär av ett spegelfäkeri, torde vara ringa. Ha säljarens och köparens skogsvaktare förtroendet att efter virkesmätningens förordnande mäta sina husbönders virke, böra de kunna få göra detta även utan sådant förordnande.

Vi få till sist även påpeka, att den i södra Sverige med statligt stöd organiserade virkesmätningens förening fått mycket få arbetsuppgifter om man undantar vedmätning åt bränslekommissionen. Detta lär visa, att något verkligt behov av föreningens verksamhet knappast finnes och att skogsägarna äro rädda för kostnaderna.

Det sagda torde visa, att centraliserad virkesmätning genom auktoriserad mätningens förening av rent praktiska skäl icke lämpligen kan eller bör ske i södra Sverige. Man bör enligt vår mening lägga rent praktiska synpunkter på detta spörsmål. Att av något slags principiella motiv söka framdriva en officiell mätning genom förening är ej lämpligt, när detta skulle förhindra arbetets praktiska och billiga utförande. Nu har det visserligen i propositionens motivering sagts, att lagen borde tillämpas med stor försiktighet i södra Sverige och att man ej borde framdriva centraliserad mätning i sådana fall, då olägenheter därav kunde uppstå. Lagen bleve då egentligen endast ett principiellt stadgande på papperet. Det kommer emellertid alltid att finnas en viss risk, att krafter komma att framträda, som ha intresse av att mätningens föreningens arbetsram vidgas och att därför lagen kan komma att bringas i tillämpning i vidsträcktare omfattning än som är till gagn för det praktiska skogsbruket.

Vi anse oss av dessa skäl böra föreslå, att den nya lagens i 1 §, första stycket, andra punkten meddelade bestämmelser om förordnande, att viss mätning endast får utföras av auktoriserad mätare, ej skola äga tillämpning inom de delar av landet, där 1935 års lag om virkesmätning nu ej gäller. Enligt vad vi här tidigare anfört, böra däremot lagens i 1 §, första stycket, första punkten meddelade bestämmelser om mätningens föreskrifter gälla hela landet. Det bör icke möta några lagtekniska svårigheter att i 1 §, första stycket, andra punkten införa föreskrift om viss geografisk begränsning av tillämpligheten av sagda punkt.

Med stöd av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville fatta beslut om sådan ändring i propositionen nr 95 med förslag till lag om virkesmätning, att i lagens 1 §, första stycket, andra punkten säges, att i sagda punkt meddelade bestämmelser endast skola gälla för vissa delar av riket, nämligen de delar där 1935 års lag hittills varit gällande.

Stockholm den 19 mars 1947.

Carl Sundberg.

C. P. V. Gränebo.

Gunnar A. Andersson.